

Bananfluer og en journalist i *Indre Akershus Blad* er bevirkende årsaker til at Espen Dietrichs har fulgt opplysningens vei fra Oslo skolen i nevroanatomi via Lofoten sykehus til Rikshospitalet, med unntak av noen snedige avstikkere.

Intervjuet: Espen Dietrichs

Nevrosos i bevegelse

■ – Jeg tenkte at bevegelse, konkret og i overført betydning, skulle være en rød tråd gjennom intervjuet, sa jeg til Espen Dietrichs. Lillehjernen og overgangen til klinisk praksis og dystonier og tog og fjellvandring og kaniner og...

– Hehehe! Lykke til! sa han. Og så ble det ikke mer snakk om den tråden. Ikke direkte. Men vi gikk opp de tre linjene i Dietrichs legeliv: Forskning, klinisk praksis og formidling.

Forskeren

– Jeg begynte ikke å studere medisin for å bli lege. Medisinstudiet var den raskeste veien inn i biologisk forskning, og det var det jeg var interessert i å drive med, forteller Dietrichs.

På gymnaset gikk han naturfaglinjen, og det er her bananfluene kommer inn. De bestemte veien videre: – Vi gjorde mange morsomme forsøk, blant annet ett der vi krysset bananfluer. De har noen artige recessive gener for forskjellig øyefarge, forskjellig kroppsfarge, krøllete vinger og så videre. Da vi hadde holdt på med det i noen uker og fått frem mange varianter, tok jeg med hele fluesamlingen hjem og fortsatte å dyrke bananfluer der. De rømte så klart, og så hadde vi hele huset smekktfullt av mutanter.

Dietrichs holdt seg til forskningsplanen. – Da jeg var kommet 1,5 år inn i studiene, fikk jeg et tretthetsbrudd og kunne ikke løpe mer på en stund. Jeg tok kontakt med første og beste forskningsmiljø. Det var Anatomisk institutt, og der drev de med nevroforskning.

Men helt tilfeldig var det ikke at han endte opp der: – Av de fagene vi hadde i 1. avdeling, var det nok nevroanatomi jeg syntes var mest spennende. Jeg henvendte meg til Fred Walberg som var sjefen på Anatomisk institutt på den tiden, og han ble også veilederen min. «The Oslo School of Neuroanatomy» går langt tilbake i tid. Alf Brodal og Jan Jansen senior grunnla dette miljøet i 1930-årene, og nå er det et nevrobiologisk forskningssenter i internasjonal toppklasse.

Etter 1. avdeling «ventet» Dietrichs, som en tredel av kullet måtte, og fikk stipend fra Norges allmennvitenskapelige forskningsråd. – Det 3/4 året på heltid var egentlig starten. Jeg hadde så smått begynt med forskningen, men det var da jeg kom ordentlig i gang. Jeg drev mye med katter og undersøkte nervebaner innen lillehjernen og mellom lillehjernen og hjernestammen.

Ved instituttet var også studenten Petter Hurlen, som skulle komme til å bli Dietrichs forlover og fadder for barna hans, men i 1978 satt de bare sammen i fakultetsstyret som representanter for Moderat gruppe. Gjennom en redigeringsjobb fikk de forlagskontakter og skrev læreboken *Kroppen vår, en innføring i anatomi og fysiologi* (1). Midt i alt dette flinke og seriøse produserte de også en sang til Melodi Grand Prix.

– Atonal pleier jeg å kalle meg, så det er egentlig bare Petters fortjeneste. Han komponerte melodien og jeg skrev en tekst til, sier Dietrichs.

Fortsett sangen het låta, og ble fremført av Stein Ingebrigtsen i norsk Melodi Grand Prix i 1978. – Eh...den handler om en som hadde lyst til å bli sanger, at man skal leve opp til drømmen sin, ikke gi opp håpet. Men den er ikke selvbiografisk. Jeg har aldri hatt ambisjoner om noen musikalsk karriere, hevder Dietrichs. Låta kom på 5. plass. Det var *Mil etter mil* med Jan Teigen som vant det året. – Nei, det ble ikke så mye oppmerksomhet rundt det. Vi fikk for så vidt et platetilbud, men vi lot det gå videre til Stein Ingebrigtsen, forteller Dietrichs.

Vi skiftet samtaleemne til doktorgradsarbeidet, som faktisk ble ferdig to år før han skulle ta embetseksamen. – Jeg fikk ikke lov til å disputere før jeg var ferdig med medisinstudiet. Jeg kunne kanskje søkt et annet fakultet om å bli dr.philos. eller noe sånt, men det var en medisinsk doktorgrad jeg ville ha. Komiteen vurderte avhandlingen og lot innstillingen ligge til den dagen jeg hadde tatt eksamen, og så ble disputasen berammet en måned etter det.

I boken *Hjernen og kunsten* (2) forteller

Dietrichs om Anton Martin Magelsen. Han ble nektet dokortittelen etter sin disputas over avhandlingen om årsaksforholdet mellom vær og sykdom. – Det var ikke så mye dramatisk rundt min disputas. Jeg husker det som en morsom og behagelig opplevelse. På studiet hadde jeg 25 eksamener, og hver gang var jeg drittnervøs fordi jeg ikke visste hva sensor kom til å spørre om. Men så skulle jeg opp i en slags eksamen i et felt jeg virkelig følte at jeg mestret. Det var bare gøy, det! 25 år gammel var Espen Dietrichs den yngste som hadde tatt doktorgrad ved et medisinsk fakultet i Norge. – Om rekorden står fortsatt? Nei, det aner jeg ikke!

På 2. avdeling jobbet han som vit.ass. ved Anatomisk institutt ved siden av studiet, og etter eksamen og disputas fortsatte han som prosektor. – Prosektor er en tittel som bare har vært brukt i anatomi, patologi og rettsmedisin. Den tilsvarer 1. amanuensis. Prosektor er den som leder disseksjonen. Jeg forsket og deltok i undervisningen på Anatomisk institutt med forelesninger og histologikurs også. Selv om han fortsatt ikke hadde planer om å bli praktiserende lege, begynte han i turnus etter 1 1/2 år på instituttet.

– Jeg syntes jo at jeg trengte en viss innsikt i hva jeg utdannet folk til. Det var ikke for å bli lege jeg tok turnus, men det var nok det valget som gjorde at jeg etter hvert ble kliniker. Selv da jeg sluttet i distriktsturnus, var jeg sikker på at det var heltids grunnforsker jeg skulle være.

Klinikeren

Men etter noen måneder kom tvilen. – I 1988 lurte jeg på om jeg skulle bli kliniker likevel. Kona mi, Kjersti, og jeg fant ut at vi skulle bruke sommeren på å finne ut av det sammen. Vi tittet på norgeskartet for å finne ut hvor vi ville tilbringe den. Ingen av oss hadde vært noe særlig i Lofoten, forteller Dietrichs. Sommeren på Medisinsk avdeling på Lofoten sykehus i Gravdal ga mersmak. Men et kull med medisinstudenter måtte

Espen Dietrichs

Født 26. april 1956

- Cand.med. og dr.med. ved Universitetet i Oslo 1982
- Medforfatter av *Vår fantastiske hjerne* som fikk Brageprisen i 1995
- Leder for Norsk neurologisk forening (2000–03) og formann Nordisk neurologisk forening (2001–04)
- Medlem i Den norske nevrologiske klubb
- Professor i neurologi ved Universitetet i Oslo fra 1997
- Avdelingsjef ved Neurologisk avdeling, Rikshospitalet fra 2002

Foto Guro Lenæs

ha anatomieksamen, så først i januar 1989 begynte Dietrichs som assistentlege på Neurologisk avdeling på Rikshospitalet.

– Nevrologi var det naturlige valget for meg. Jeg er ikke kirurgisk av legning. Jeg er mer fascinert av tankearbeidet enn av fingerarbeidet, hevder Dietrichs.

– En ortoped jeg møtte, kalte deg og dine for nevrosofene. Jeg syntes det høstes litt flott ut. Hva synes du?

– Fra gammelt av har nok mange nevrologer vært langsomme og tenkt firkantet. Det er den forestillingen mange har: At nevrologi er et fag hvor man slår noen reflekser og stikker pasienten med sikkerhetsnål, så går man en time og funderer før man stiller en diagnose som ikke har noen behandling. Det var kanskje sånn for 50 år siden, men det er absolutt ikke dagens virkelighet! Jeg ville ikke latt meg fornærme av noe sånt.

Så mye for ortopeder. Jeg nøstet videre.
– Ja, det er mye som beveger seg... Men interessen for bevegelsesforstyrrelser kommer av at jeg har forsket på motoriske systemer i lillehjernen og hjernestammen. Etter at jeg kom over i klinisk praksis med denne bakgrunnen, var det naturlig at jeg begynte å drive spesielt med lillehjernesykdommer, Parkinsons sykdom, tremor og dystonier. Gruppen bevegelsesforstyrrelser rommer ganske vanlige sykdommer som berører mange mennesker, særlig eldre, som får sin livskvalitet betydelig forringet.

Formidleren

Espen Dietrichs synes også utenom fagforaene. Helst vil han være med på visitt én gang i uken, og han sprer kunnskap om hjernen gjennom flere kanaler. Formidlingstrangen kom før nevrologien.

– Jeg jobbet som frilansjournalist i *Indre Akerhus Blad* gjennom gymnaset og tidlig i studiet. Journalisten på lokalkontoret på Sørumsand lærte meg en del elementære grep, for eksempel hvordan man bygger opp en avisartikkel. Jeg fikk med mye nyttig fra journalistikken.

En bemerkning om at intervjuobjektet

muligens har mer journalistisk erfaring enn intervjueren, håndterer diplomaten Dietrichs lett.

– ...så jeg har skrevet ganske mange meter avisartikler, ja.

Nå er formidling både en slags plikt og noe han trives med.

– Folk har mange merkelige forestillinger om både normal menneskekropp og sykdom. Innen nevrologi er det muligens enda verre enn på andre fagfelt. De fleste har ingen begreper om hjernen og hjernens sykdommer. Sånn sett har kardiologene vært flinke. De har lært oss at får man vondt i brystet, så ringer man ambulanse og blir kjørt til sykehus. Men mister noen talen og blir totalt lammet i høyre side, så legger de seg på sofaen og venter på at det går over. Det er bisart! Å drive medisinsk folkeopplysning, og spesielt om hjernen og nevrologiske sykdommer, føler jeg som en plikt, fordi det er et skrikende behov for det.

Da Dietrichs var leder for Norsk neurologisk forening, sørget han for at Hjerneuken ble et fast åpent arrangement i uke 11 hvert år.

– Om vi når frem? Delvis. Norske medier, spesielt norske aviser, er lite interessert i å drive med medisinsk opplysning hvis det ikke kan puttes inn i en sensasjonspreget overskrift. Enten skal det være et helt epokegjørende forskningsresultat eller så skal det være en skandale. I utenlandske aviser er det mye mer plass til å formidle helsekunnskap. Informasjon om parkinsonisme er liksom ikke sexy nok for journalistene. Innimellom er det litt tungt, ja, formidler Dietrichs.

At Dietrichs er en lidenskapelig Lyn-tilhenger og har mange meter modelljernbane i garasjen, fikk vi ikke snakket så mye om. Heller ikke at han har vært med i mannskapet til en norsk mester i kaninhopp. Men den nevrologiske klubb måtte vi innom om, ikke bare på grunn av Anton Martin Magelsen.

– Vi er 15 nevrologer som synes det er gøy med det som er i grenselandet mellom nev-

rologi og kunst, kultur og historie. Det alltid morsomt å ha noen å diskutere sånt med. Den norske nevrologiske klubb har utgitt to bøker: *Hjernen og kunsten* og *Hjernen og kulturen* (3). En tredje engelskspråklig er på vei.

– På årsmøtet i november drikker vi rødvin og diskuterer. Hvert andre år har vi en sommerkongress. En gang dro hele klubben med ektefeller til Italia, til Hotel Des Bains der *Døden i Venedig* foregikk (4), og hadde Thomas Mann-seminar. Vi var på omvisning på det gamle medisinske fakultetet i Padova og på opera i det romerske amfiteateret i Verona.

– Jeg kan ikke si at jeg får brukt beskjef-tigelsen med nevrologisk litteratur så mye i møte med den enkelte pasient. Derimot holder jeg ofte foredrag for pasientforeninger og annet publikum, og da er det mer aktuelt å trekke det inn.

Dietrichs skal snart frese fra Neurologisk avdelings seksjon på Epilepsisenteret og tilbake til Rikshospitalet i kabrioleten sin.

– Hvor lenge har du tenkt til å være på Riksen? spurte jeg.

– Så lenge jeg har lyst! Eller så lenge helsa holder, tenker jeg. Jeg er hjerteoperert, vet du. Jeg har aldri følt meg syk, men jeg fikk atrieflimmer, og da fant de ut at alle koronararteriene var tette og måtte byttes ut.

Ellers går visst Grand Prix-kompanjongene i tanker om en form for comeback, men planene er foreløpig helt hemmelig. Espen Dietrichs er fortsatt i bevegelse, altså.

Guro Lenæs

gurolenes@gmail.com
Oslo

Litteratur

1. Dietrichs E, Hurlen P. Kroppen vår: en innføring i anatomi og fysiologi. Oslo: Universitetsforlaget, 1981.
2. Dietrichs E, Stien R. Hjernen og kunsten. Oslo: Den norske nevrologiske klubb, 2001.
3. Dietrichs E, Stien R, red. Hjernen og kulturen. Oslo: Den norske nevrologiske klubb, 2006.
4. Mann T. Der Tod in Venedig. Berlin: S. Fischer Verlag, 1912.